Dzień Republiki // Cumhuriyet Bayramı
29 Października

29 października w Turcji obchodzony jest Dzień Republiki (Cumhuriyet Bayramı) – najważniejsze święto państwowe upamiętniające proklamowanie Republiki Turcji przez Mustafę Kemala Atatürka w 1923 roku.
Co zakończyło istnienie Imperium Osmańskiego

29 października – Święto Republiki Turcji
Powstanie Republiki Turcji było przełomowym momentem w historii kraju. Po klęsce Imperium Osmańskiego w I wojnie światowej rozpoczął się proces walki o niepodległość i budowy nowego państwa.

1920 – Początek nowej władzy 23 kwietnia w Ankarze powołano Wielkie Zgromadzenie Narodowe pod przewodnictwem Mustafy Kemala, które stało się centrum tureckiego ruchu narodowowyzwoleńczego.

1923 – Narodziny republiki 29 października proklamowano Republikę Turcji (Türkiye Cumhuriyeti). Jej pierwszym prezydentem został Mustafa Kemal Atatürk, uznawany za ojca nowoczesnego państwa tureckiego.

1925 – Ustanowienie święta 29 października oficjalnie ustanowiono świętem narodowym. Do dziś Turcy celebrują ten dzień uroczystościami, paradami i wydarzeniami patriotycznymi.

Ciekawostka: 29 października to w Turcji symbol niepodległości, jedności narodowej i narodzin nowoczesnego państwa

Po proklamowaniu republiki, Mustafa Kemal Atatürk został ogłoszony pierwszym prezydentem Turcji. Przeniesiono stolicę kraju – ze Stambułu, ogromnego miasta na styku dwóch kontynentów, do prowincjonalnego wówczas miasteczka w samym centrum kraju – Ankary. Ta decyzja była pierwszym krokiem w tworzeniu nowego państwa. Stambuł w czasie I Wojny Światowej stał się mekką szpiegów z całego świata, którzy próbowali wpływać na to, jak zmieni się Imperium Osmańskie. Między innymi dlatego Atatürk przeniósł stolicę do samego centrum kraju, do bezpiecznego miejsca, którym była Ankara. Tym samym rozpoczął się nowy rozdział odcinający Turcję od sułtanatu. Kraj stawał się niezależny zarówno pod względem gospodarki, prawa, jak i finansów i wojska. Należy przytoczyć tu chociaż kilka zmian, jakie wprowadził Mustafa Kemal, aby zrozumieć, dlaczego Turcy tak bardzo go kochają, dlaczego nazwali go Atatürkiem, czyli Ojcem Turków oraz dlaczego tak hucznie świętują rocznice z nim związane.

Nie od razu Rzym zbudowano, tak samo nie od razu Turcja stała się liberalna. Najważniejszą reformę prezydent wprowadził kilka miesięcy po proklamacji, a stało się to 3 marca 1924 r. Zniósł wówczas islamską instytucję kalifatu, zlikwidował Ministerstwo Religii, szkoły duchowne oraz sądy, które działały według prawa szariatu. W zamian wprowadził kodeks karny, a co najważniejsze – dał kobietom prawo głosu. Atatürk uwolnił Turcję od kalifatu i prawa szariatu, zlaicyzował ją, przez co do dziś jest krajem świeckim. Trzy lata od ustanowienia republiki, wprowadzone zostały kolejne reformy, w tym radykalna decyzja o ostatecznym docięciu się od praw islamskich. 4 października 1926 r. w miejsce ówczesnych praw, wprowadził wzorowany na szwajcarskim – kodeks cywilny, który mówił o tym, że kobiety i mężczyźni mają takie same prawa w kwestiach takich, jak dziedziczenie czy rozwód. Mustafa Kemal walczył też o rozwój kultury tureckiej i edukacji, zwykł mawiać, że „kultura jest podstawą Republiki Tureckiej". Otwierał muzea, przeprowadzał reformy w edukacji, upaństwowił szkoły, a w ramach europeizacji wprowadził kalendarz gregoriański. Bardzo ważnym momentem dla Turcji była zmiana alfabetu z arabskiego na łaciński, przy okazji przywódca nakazał usunąć z języka tureckiego słowa pochodzenia arabskiego.

8 تشرين ثانى 1928 پنجشنبه
64 نجى جلد
احمد احسان مطبعه‌سى
1402-1403 تلفون: 208—1682
اونوز آلتنجى سنه
صاحب امتياز: احمد احسان
ثروت فنون عطارلق ، استانبول
ثروت فنون

1
2
3

Ankarada Cumhuriyet bayramında
1 — Gazi hazretleri ve yanlarında Ismet ve kâzım paşalar Meclise gelirlerken
2 — Gazi hazretleri resmi geçidi seyr ederlerken 3—Sefirler resmigeçit seyrinde
آنقره‌ده جمهوريت بايرامنده
1 — غازى حضرتلرى و ياڤرنده عصمت وكاظم پاشالر مجلسه كيدرلركن 2 — غازى حضرتلرى رسمى گچيدى سير ايدرلركن
3 — سفيرلر رسمى گچيد سيرنده .

Strona tytułowa tureckiego czasopisma Servet-i Fünun z 8 listopada 1928 roku.

SALI 29 EKİM 1946 16 KUMUS
C.H.P. ULUS MÜESSESESİ Cumhuriyet Caddesi Ankara
ULUS
ADIMIZ ANDIMIZDIR
Selâmi Gördüren Mağazaları
Büyük Bayram dün Recep Peker'in söylevi ile açıldı
CUMHURİYETİMİZ 23 YAŞINDA
Cumhurbaşkanı İnönü'nün rahatsızlığı
Güvenmek ve inanmak günü
Fuat Rifki ATAY
1923
1946
Bugünkü törenin programı
TÜRK MİLLETİ BAYRAMIN KUTLU OLSUN
Cumhuriyetimizin 23 üncü yıldönümü dolayısiyle

Pierwsza strona tureckiej gazety Ulus opublikowana 29 października 1946 roku.

Mustafa Kemal Atatürk

Mustafa Kemal Atatürk

Twórca i pierwszy prezydent Republiki Turcji
Turecki wojskowy, polityk i mąż stanu, który odegrał kluczową rolę w odzyskaniu niepodległości przez Turcję oraz powstaniu nowoczesnego państwa.

Mustafa Kemal Atatürk był tureckim wojskowym i politykiem, a także pierwszym prezydentem Republiki Turcji. Urodził się w Salonikach w 1881 roku.

Po klęsce Imperium Osmańskiego w I wojnie światowej stanął na czele walki o niepodległość Turcji. W 1923 roku, po utworzeniu republiki, objął urząd prezydenta.

Podczas swoich rządów przeprowadził wiele reform, które zmieniły życie w kraju. Dążył do unowocześnienia Turcji i przekształcenia jej w świeckie państwo. Zmiany obejmowały m.in. edukację, prawo i funkcjonowanie administracji.

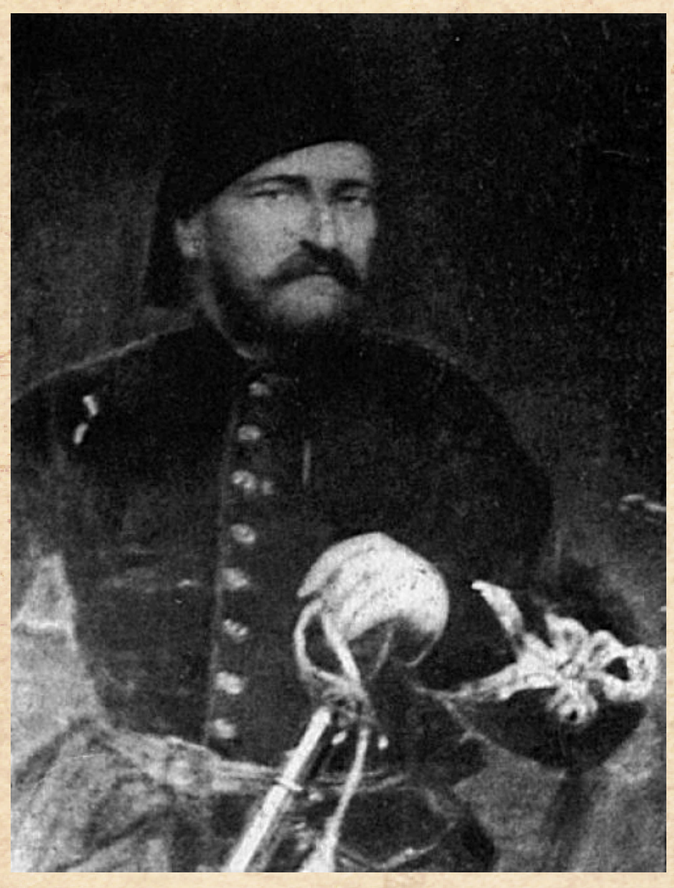
Atatürk zmarł 10 listopada 1938 roku w Stambule. Do dziś jest ważną postacią w historii Turcji i uznawany jest za twórcę jej nowoczesnego państwa.

Ciekawostka: Nazwisko Atatürk oznacza „Ojciec Turków". Zostało mu nadane w 1934 roku i podkreślało jego rolę w tworzeniu nowoczesnej Turcji.

Mustafa Kemal Atatürk (1881–1938)

Konstanty Borzęcki - Mustafa Dżelaleddin-Pasza

Konstanty Borzęcki (1826–1876)

Konstanty Borzęcki

Polski emigrant, wojskowy i pisarz, który zrobił karierę w armii osmańskiej. Jest uznawany za jedną z postaci, które przyczyniły się do rozwoju nowoczesnej tureckiej tożsamości narodowej.

Urodził się w 1826 roku w Modrzewcu koło Bełchatowa. Brał udział w wydarzeniach Wiosny Ludów, walcząc w powstaniu wielkopolskim i po stronie węgierskiej. Po klęsce tych zrywów wyemigrował, a ostatecznie osiedlił się w Imperium Osmańskim.

W 1849 roku przyjął islam i wstąpił do armii osmańskiej.
Z czasem awansował do stopnia generała majora i otrzymał tytuł paszy.
W 1869 roku opublikował książkę Les Turcs anciens et modernes („Dawni i współcześni Turcy"), w której przedstawił swoje poglądy na temat pochodzenia Turków. Jego idee wpłynęły na rozwój panturkizmu, czyli koncepcji podkreślającej wspólnotę narodów tureckich.

Zmarł w 1876 roku podczas służby wojskowej. Jego życiorys jest przykładem Polaka, który odegrał istotną rolę w historii i rozwoju myśli narodowej Turcji.

Mustafa Kemal Atatürk zaczytywał się w koncepcjach Borzęckiego, a jego egzemplarz książki z odręcznymi notatkami znajduje się w Muzeum Anıtkabir. Według przekazów historycznych Atatürk miał powiedzieć o Polaku: „Ten Polak wart jest pomnika ze szczerego złota"

Polacy w armii tureckiej

Ludomił Antoni Korab Rayski
(1926 - 1939)

Ludomił Antoni Korab Rayski

Był synem ziemianina wyznania ewangelicko-reformowanego Artura Teodora Rayskiego, powstańca styczniowego, który po powstaniu emigrował do Imperium Osmańskiego, i Józefy z Syroczyńskich. Po ojcu miał osmańskie obywatelstwo. Urodził się w Czasławiu pod Krakowem, gdzie jego ojciec osiadł po opuszczeniu Turcji. Przez sześć lat uczył się w C. K. Szkole Realnej w Krośnie, gdzie w 1909 zdał egzamin dojrzałości. W tym mieście był inspiratorem budowy lotniska. Rozpoczął studia na Politechnice Lwowskiej.
Od 1912 należał do Związku Strzeleckiego „Strzelec", następnie po wybuchu I wojny światowej służył w Legionach Piłsudskiego. W grudniu 1914 roku został ranny w bitwie pod Łowczówkiem.
Po przystąpieniu Turcji do wojny, został powołany do armii tureckiej, po czym wstąpił do osmańskiego lotnictwa jako obserwator lotniczy. Latał bojowo m.in. podczas walk o Gallipoli. Został ranny w toku służby. Wojnę zakończył w stopniu porucznika. Zyskał przydomek Efendi (pol. Ekscelencja) Po zakończeniu działań został zdemobilizowany i 15 stycznia 1919 przedostał się własnym samolotem LVG C.V do Odessy, gdzie wstąpił do 1 Awiacyjnego Oddziału Wojsk Polskich przy 4 Dywizji Strzelców Polskich gen. Żeligowskiego. W czerwcu tego roku został dowódcą tej eskadry i wraz z nią, przez Rumunię, powrócił do Polski.

Michał Czajkowski (Sadyk Pasza)

Działacz niepodległościowy, prozaik i poeta szkoły ukraińskiej polskiego romantyzmu.
W 1841 roku przybył nad Bosfor jako szef Agencji Głównej Misji Wschodniej Hotelu Lambert, stawiając czoła rosyjskim wpływom w Turcji. Z jego inicjatywy i dzięki wsparciu księcia Adama Czartoryskiego w 1842 roku założono Adampol (Polonezköy) – wieś mającą dać schronienie polskim emigrantom, powstańcom oraz jeńcom uwolnionym z niewoli tureckiej i czerkieskiej.
W 1850 roku przeszedł na służbę turecką, przybierając imię Mehmed Sadyk Effendi, lecz nadal aktywnie wspierał sprawę polską i bałkańską. Podczas wojny krymskiej zorganizował formację Kozaków Sułtanskich, którymi dowodził w kampaniach oraz w okresie powojennym. Za zasługi w Rumunii i Bułgarii został odznaczony orderem Medżydów 3. klasy i mianowany bejlerbejem Rumelii[4]. Po śmierci żony, Ludwiki Śniadeckiej, uległ ideom panslawizmu. W grudniu 1872 roku został zdymisjonowany i przeszedł na emeryturę przyznaną mu przez sułtana.

Michał Czajkowski (Sadyk Pasza)
(1804-1886)

Józef Zachariasz Bem
(1794–1850)

Józef Zachariasz Bem

Urodzony 14 marca 1794 w Tarnowie, zmarł 10 grudnia 1850 w Aleppo – polski generał, strateg, inżynier wojskowy, twórca polskich wojsk rakietowych oraz bohater narodowy Polski, Węgier i Turcji. Sławę zdobył jako wybitny dowódca artylerii w czasie powstania listopadowego, a na emigracji we Francji zakładał pierwsze polskie towarzystwa inżynieryjne i naukowo-literackie. Podczas Wiosny Ludów stał się kluczową postacią walk w Europie, wyznaczonym na naczelnego wodza powstania węgierskiego (1848–1849).
Aby móc kontynuować walkę i wstąpić do armii sułtana, dokonał wraz z innymi oficeraami konwersji na islam, po czym został mianowany generałem armii Imperium Osmańskiego. W październiku 1850 roku stanął na czele nielicznych sił osmańskich i skutecznie obronił Aleppo przed szturmem 30-tysięcznych wojsk beduińskich powstańców. Uwieńczona sukcesem obrona miasta była ostatnią bitwą stoczoną przez generała. Wkrótce potem zachorował na malarię azjatycką i zmarł w nocy 10 grudnia, wypowiadając przed śmiercią słowa: „Polsko, Polsko! Ja cię już nie zbawię".

Pomoc Polsko-Turecka oraz Turecko-Polska

Medal Wybitnego Poświęcenia Üstün Fedakarlık Nişanı / Madalyası.

Polska pomoc dla Turcji po trzęsieniu ziemi w 2023 roku

6 lutego 2023 roku południową Turcję nawiedziło potężne trzęsienie ziemi o magnitudzie 7,8, które spowodowało ogromne zniszczenia i pochłonęło wiele ofiar. Polska szybko odpowiedziała na apel o pomoc, wysyłając do Turcji ratowników oraz personel medyczny. Do miasta Besni przybyła grupa poszukiwawczo-ratownicza HUSAR Poland, składająca się z 76 strażaków Państwowej Straży Pożarnej i 8 psów ratowniczych. Ratownicy przeszukiwali gruzy zawalonych budynków i uratowali 12 osób.
W pomoc zaangażowało się również Wojsko Polskie. Zespół medyczny liczący 52 osoby uruchomił szpital polowy w miejscowości Göksun, gdzie udzielono pomocy ponad 150 poszkodowanym.
Zaangażowanie polskich ratowników i medyków pokazało znaczenie międzynarodowej solidarności w obliczu katastrof. Ich praca pomogła ratować ludzkie życie i wesprzeć mieszkańców Turcji w jednym z najtrudniejszych momentów w historii kraju.

Fot: Sedat Suna / PAP / EPA

Fot. MON/X

Tureccy żołnierze pomogli odbudować most w Krosnowicach

W styczniu 2025 roku tureccy i polscy żołnierze wspólnie zbudowali tymczasowy most w Krosnowicach na Dolnym Śląsku. Przeprawa na rzece Biała Lądecka zastąpiła most zniszczony podczas powodzi we wrześniu 2024 roku.
W budowie uczestniczyło 46 tureckich saperów i 15 polskich żołnierzy z 5. Pułku Inżynieryjnego. Pracami kierował turecki podpułkownik Ufuk Emre Kizildag. Budowa rozpoczęła się 10 stycznia, a już 17 stycznia most był gotowy.
Nowa przeprawa ma 35 metrów długości i została wykonana z elementów składanego mostu kratownicowego typu M2 Bailey Bridge, przywiezionych z Turcji. Prace przeprowadzono w ramach operacji „Feniks", której celem była pomoc w usuwaniu skutków powodzi i odbudowie zniszczonej infrastruktury.
Wspólna akcja polskich i tureckich żołnierzy pokazała, że współpraca międzynarodowa pozwala skutecznie pomagać ludziom i odbudowywać tereny dotknięte klęskami żywiołowymi.

Wojska tureckie przywitał w Krosnowicach ambasador Turcji **Rauf Alp Denktaş.**

Projektant medalu D. Demski

Delegacja Stowarzyszenia Kombatantów Misji Pokojowych ONZ – udekorowała Ambasadora Turcji i Atasze Wojskowego Ambasady Tureckiej oraz przekazała na ręce Ambasadora 50 medali dla żołnierzy Tureckich uczestniczących w operacji Feniks wybudowali most w Korośniewicach.

Jak z szabli tureckiej powstała szabla polska?

Szabla turecka (kilij / pala)

Typ orientalnej broni siecznej wywodzący się z kręgu Imperium Osmańskiego, charakteryzujący się silnie wygiętą, jednosieczną głownią oraz poszerzoną częścią sztychową (tzw. piórem), która znacząco zwiększała siłę cięcia. W konstrukcji wyróżnia się m.in. głownię, otwartą lub półotwartą rękojeść z krzyżowym jelcem oraz bogato zdobione płazy. Szable te były powszechnie używane przez formacje tureckie, takie jak janczarowie czy spahisi. Za sprawą wojen, handlu oraz dyplomacji masowo trafiały do Rzeczypospolitej, wywierając ogromny wpływ na ewolucję polskiego uzbrojenia i dając początek m.in. karabeli.

Batorówka

Najstarszy typ szabli polskiej, wszedł do użycia za panowania Stefana Batorego w XVI wieku. Charakteryzuje się otwartą rękojeścią, dużym krzyżowym jelcem i ciężką głownią o minimalnej krzywiźnie[W niektórych egzemplarzach dłoń osłaniał łańcuszek poprowadzony od jelca do podstawy rękojeści, osłoniętej tzw. kapturkiem lub głowicą. Szable te były używane wyłącznie jak broń bojowa, stąd ich prostota i brak zdobień. Szable były sporadycznie zdobione wizerunkiem króla, stąd też czasami są określane mianem batorówek.

Szabla husarska

Około 1630 roku pojawia się nowy typ szabel, broń ciężkiej jazdy. Szabla husarska, zwana także szablą czarną, była lekko wygięta, idealna do zadawania cięć z konia, z zamkniętą pojedynczym kabłąkiem rękojeścią. Jelec prosty z lekko rozkutym tylnym ramieniem, długimi wąsami odchodzącymi równolegle wzdłuż głowni. Do jelca przymocowany był tzw. paluch, czyli pierścień obejmujący kciuk, znacznie ułatwiający operowanie szablą i zabezpieczający dłoń przed ostrzem przeciwnika ześlizgującym się po zastawie.

Karabela

Szabla ta należy do najsławniejszych typów polskiej białej broni, pomimo stosunkowo późnego wejścia do powszechnego użytku – dopiero od lat 70 XVII wieku. Pochodzenie tej szabli jest niejasne, zarówno co do jej budowy, jak i nazwy. Przyjmuje się różne wersje, np. od wł. cara (drogocenna) bella (piękna) czy też nazwiska polskiego szlachcica Karabeli. Pochodzenie karabeli wiązane jest z tureckimi szablami o końcu rękojeści stylizowanym na głowę orła lub sokoła. Do Polski te szable trafiały głównie jako broń zdobyta na spahisach i janczarach. Podobne szable spotykane były też w kręgu kultury ormiańskiej.

Szabla wz. 1921

Szabla wz. 1921 zatwierdzona została rozkazem nr 280 ministra spraw wojskowych opublikowanym w Dzienniku Rozkazów nr 14 z 12 kwietnia 1921.
W Wojsku Polskim II RP szabla przysługiwała wszystkim żołnierzom pełniącym służbę konno oraz oficerom i podoficerom formacji pieszych od stopnia sierżanta (równorzędnego) wzwyż, z wyjątkiem oficerówz1, podoficerów zawodowych i podchorążych rezerwy artylerii motorowej, artylerii najcięższej, artylerii przeciwlotniczej, broni pancernej, lotnictwa i wojsk samochodowych, którzy ze względu na warunki służby jako broń boczną posiadali kordzik.

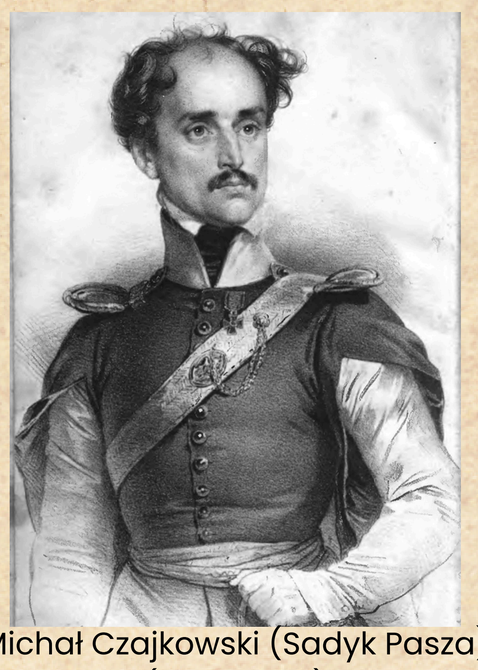
Szabla wz. 1921

Rękojeść zamknięta, z jelcem mosiężnym pozłacanym, jednokabłąkowym, załamanym u dołu pod kątem lekko rozwartym. Kabłąk wypukły, zwężający się ku górze. Wąsy o prosto ściętych końcach. Tylne ramię jelca proste, zakończone wachlarzowatym rozszerzeniem. Głowica lekko pochylona ku przodowi, z kapturkiem o kształcie migdała. Uchwyt obciągnięty czarną chromową skórą.
Głownia szlifowana w dwie wklęsłe bruzdy. Pióro z młotkiem i przygrzbietowanym sztychem. Na zastawie po stronie zewnętrznej trawiony kartusz z wypukłym napisem HONOR I OJCZYZNA i lekko stylizowanym orłem.

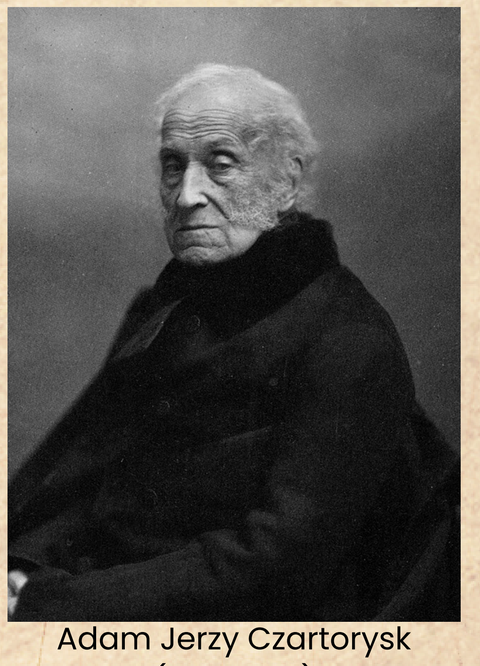
Polska wioska w Turcji... Adampol-Polonezköy

Adampol-Polonezköy

olonezköy (także Adampol; nazwa turecka oznacza „polska wieś") – wieś w Turcji, założona w połowie XIX wieku, licząca 346 mieszkańców w 2022 r. Osada polskich imigrantów na obrzeżach Stambułu, położona po azjatyckiej stronie cieśniny Bosfor, w dystrykcie Beykoz, na północny wschód od centrum metropolii. Do około 1960 roku typowa wieś rolnicza, w której obok języka tureckiego używano także polszczyzny i pielęgnowano polskie obyczaje. W drugiej połowie XX wieku miejscowość zmieniła charakter na typowo turystyczny i obecnie składa się głównie z hoteli. Na wójta Polonezköy wybiera się tradycyjnie Polaka, jednak językiem polskim posługują się już tylko najstarsi mieszkańcy, a osoby pochodzenia polskiego stanowią mniejszość (ok. 1/3).

Michał Czajkowski (Sadyk Pasza) (1804-1886)

Adam Jerzy Czartorysk (1815-1831)

Polonezköy z lotu ptaka

Park Przyrody Polonezköy

Historia wioski w Turcji

W 1841 roku Michał Czajkowski przybył nad Bosfor, mianowany przez księcia Adama Czartoryskiego szefem Agencji Głównej Misji Wschodniej Hotelu Lambert. Jej celem było przeciwstawianie się rosyjskim wpływom w Turcji. W tym samym czasie w Turcji przebywało wielu emigrantów, byłych uczestników powstania listopadowego, którzy często nie mieli co z sobą począć i nie mieli środków do życia. Z inicjatywy ks. Adama Czartoryskiego Michał Czajkowski zakupił w okolicach położonych około 30 km od ówczesnego Stambułu nieuprawiane tereny, na których księża lazaryści zaczęli tworzyć wieś. 19 marca 1842 poświęcono pierwszą chatę, a wieś nazwano Adampolem na cześć Adama Czartoryskiego. Oprócz powstańców listopadowych Czajkowski osiedlał we wsi także wykupionych z niewoli tureckiej i czerkieskiej jeńców-Polaków przymusowo wcielonych do armii rosyjskiej na Kaukazie.Fakt istnienia prawdziwej polskiej gminy gdzieś w świecie, w czasach, gdy samo państwo polskie nie istniało, był i ważny, i głośny. Do Adampola ściągali nie tylko Polacy, ale i pokrewne narodowości emigrujące z terenów carskiej Rosji. Język mieszkańców gminy był wbrew pozorom bardzo urozmaicony i zamiast języka polskiego składał się z wielu gwar regionalnych. Wpływ na taki stan rzeczy miało także sprowadzenie przez Czajkowskiego z terenów Bośni zakonu franciszkanów. Osadnictwo po 1856 roku pochodziło już w większości z obszarów etnicznie polskich, a na utworzenie się polskiego języka całej tej wspólnoty miało wpływ dopiero utworzenie polskiej szkoły. Adampol do 1883 był własnością księży lazarystów. Przejęty przez ród Czartoryskich na następne 85 lat (do 1968). Adampol stał się nie tylko miejscem azylu dla polskich emigrantów, ale także ośrodkiem działalności politycznej polskiej emigracji. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku o wiosce znów było głośno. Stała się tak popularna, jak gdyby odkryto ją po raz drugi. Wieś zalewały dary z Polski. Wielu potomków osadników z Adampola powróciło w tym okresie do ojczyzny.

W 1937 roku Polonezköy odwiedził Mustafa Kemal Atatürk współtwórca i pierwszy prezydent Republiki Turcji.

Przez ponad sto lat, aż do czasów nieuchronnej industrializacji tych obszarów spowodowanej rozrostem Stambułu, obyczaje polskie zachowały się w Adampolu w niezmienionej formie.

Stanowił on prawdziwą oazę kultury staropolskiej. Sprzyjała temu wyraźna odrębność kulturowa otoczenia, utrudniająca asymilację, jakiej podlegały polskie osady znajdujące się w innych częściach świata oraz brak sprzeczności interesów, a więc i życzliwy stosunek władz tureckich. 1 50-lecie powstania wsi obchodzono w Turcji bardzo uroczyście.